

מכּגש

לעבודה חינוכית-סוציאלית

גיליון מיוחד בנושא

**נוער לסבי, הומוסקסואלי, טרנסג'נדרי
וביסקסואלי (להט"ב): התבגרות, זהות וסיכון
בתוך חברה הטרוסקסואלית**

עורך-אורח: ד"ר גידי רובינשטיין

כתב עת • גיליון 33

סיוון, תשע"א – יוני 2011

בעקבות הזמן הוורוד: השוואה בין-דורית בין צרכים של נוער להט"בי לבין צורכיהם של להט"בים בוגרים

אורן פזמוני-לוי, גיא שילה ובתיה פנחסי

תקציר

שתי גישות תאורטיות מרכזיות מנחות את ההבנה על אודות החוויות, התהליכים והצרכים המאפיינים נוער להט"בי. הגישה הבין-דורית מצביעה על שינויים חברתיים-תרבותיים כמשפיעים על מצבם של אנשים הגדלים בדורות שונים. על פי גישה זו, בני נוער להט"בים כיום אינם שונים במידה רבה מחבריהם ההטרוסקסואלים, הודות לשינויים החברתיים והתרבותיים שמיצבו לאורך השנים את הנטייה המינית ההומוסקסואלית כמוכרת ומקובלת חברתית. מאידך גיסא, הגישה ההתפתחותית טוענת כי נוער להט"בי חשוף למגוון קשיים, בעיות וצרכים מיוחדים בשל כך שההתמודדות עם נושאים הקשורים לנטייה המינית ההומוסקסואלית מתרחשת במקביל לגיל ההתבגרות, המאפיין ברמות נמוכות של עצמאות ויכולת התמודדות עם קשיים והומופוביה. במחקר הנוכחי נותחו נתונים מתוך סקר צרכים לקהילה הלהט"בית שנערך בשנת 2004 כחלק ממזם ההקמה של המרכז הקהילתי העירוני בתל אביב. בסקר השתתפו 2,835 משתתפים שזיהו עצמם כלהט"בים. אלו חולקו לשלושה דורות, שאותו כמשמעותיים מבחינת השינויים החקיקתיים, החברתיים והתרבותיים שחלו בישראל בנושא מיעוטים מיניים, ונותחו הצרכים שהמשתתפים דיווחו עליהם כמשמעותיים עבורם מתוך מגוון צרכים חברתיים, תמיכתיים ותרבותיים. הממצאים תומכים בגישה ההתפתחותית: משתתפים מהדור הצעיר (בני נוער ובוגרים צעירים) דיווחו על צרכים המאפיינים את גילם ואת השלב ההתפתחותי הקשור לגיבוש הנטייה המינית, שבו הם נמצאים (צרכים הקשורים ל"ציאה מהארון" ולהתמודדות של הוריהם עם נטייתם המינית ומרכיבים הקשורים לאקטיביזם קהילתי בנושא מיעוטים מיניים). הממצאים אינם תומכים בגישה הבין-דורית: ברוב הצרכים שדווחו לא נמצא בין הדורות השונים הבדלים היכולים להצביע על שינויים בצרכים הקשורים להתפתחויות החברתיות-תרבותיות שעברו על קהילת הלהט"בים בישראל. לאור הממצאים, מובאות המלצות לקובעי מדיניות ולאלו המתכננים שירותים עבור הקהילה הלהט"בית, ובמיוחד לנוער להט"בי.

מילות מפתח: בני נוער, נטייה מינית הומוסקסואלית, צרכים ומענים

בעשור האחרון, עברה ישראל, בדומה למדינות מערביות אחרות, שינויים מרחיקי לכת בתחום המיעוטים המיניים (לסביות, הומואים, ביסקסואלים וטרנסג'נדרים) ובקידום זכויותיהם, כמו גם שינוי חיובי בקבלתם החברתית (שילה, 2009; Frank & Mceneaney, 1999; Kama, 2000). משרדי ממשלה וגופים ציבוריים (לדוגמה: משרד החינוך, משרד הרווחה וועדות בכנסת ישראל) החלו להתמקד בהתייחסות לאוכלוסיית הנוער להט"בי, ובמקביל החלו לפעול ארגונים ייעודיים (לדוגמה "ארגון נוער גאה")

בסיפוק מענה ותמיכה לבני הנוער. לאור השינויים החברתיים והארגוניים, עולה השאלה, האם שינויים מקרו-חברתיים אלו משפיעים גם על היבטים ברמת המיקרו (אישיים והתפתחותיים) בקרב להט"בים? במילים אחרות: האם הנוער הלהט"בי כיום שונה מדורות קודמים, בוגרים יותר? שאלות אלו מהותיות להבנת תנועות זכויות אזרח, כגון התנועה לזכויות הלהט"בים, כיוון שהן חותרות ללמידת שינויים במבנים חברתיים ותרבותיים ומידת השפעתם על גיבוש זהותו של היחיד (Armstrong & Bernstein, 2008).

המחקר הנוכחי מנסה לענות על שאלות אלו תוך התייחסות תאורטית למחקרים עדכניים שנערכו בקרב נוער להט"בי. בספרו "הנוער הלהט"בי החדש" (The new gay teenager), המסכם שנות מחקר רבות בתחום גיבוש הנטייה המינית בקרב בני נוער, טוען החוקר סבין-ויליאמס לשינוי בין-דורי דרמטי: "הם [הנוער הלהט"בי החדש] חושבים שזה עניין של מבוגרים להזדהות כלהט"בים, ומתקשים להרגיש שייכים אל המונח [...] במובנים מסוימים, בני נוער אלו יכולים להרגיש שייכים יותר לסביבה, מהדור שלפני התוויות ולפני ההגדרה העצמית, מאשר להוריהם, חסידי זכויות הלהט"בים" (Savin-Williams, 2005, עמ' 5). התזה שמוביל סבין-ויליאמס, בדומה לתאוריה הבין-דורית של מנהיים (Mannheim, 1952), טוענת שאנשים עוברים הבניה אישית ותהליכי חברות מושפעים מהתהליכים החברתיים השולטים בתקופה שבה הם גדלים כבני נוער, וכך נוצרים דורות חברתיים שונים. כלומר הביוגרפיות של יחידים מעוצבות על ידי מיקום חברתי-היסטורי ותוך כדי השתתפות באירועים ההיסטוריים והחברתיים של תקופתם (Mannheim, 1952). בהקשר של מיעוטים מיניים, הזהויות וההתנסויות של להט"בים מושפעות מההקשר החברתי וההיסטורי של תקופתם בנוגע לנטייה מינית, והדבר יוצר הבדלים בין-דוריים. בתקופה של גלובליזציה, שבה בני נוער בישראל ובארצות מערביות אחרות חשופים להיבטים דומים של התרבות הפופולרית (לדוגמה: סרטים, מוזיקה וסדרות טלוויזיה) ולמודלים לחיקוי להט"ביים דומים (לדוגמה ידוענים ואנשי ציבור), נשאלת השאלה, האם המגמות המוצגות על ידי סבין-ויליאמס במחקריו ימצאו גם בקרב בני נוער להט"בים בישראל.

בשונה מהגישה הבין-דורית שמציגים סבין-ויליאמס ועמיתיו למחקר, חוקרים אחרים טוענים כי נוער להט"בי נמצא עדיין במצוקה גדולה בהיבטים חברתיים ובריאותיים רבים (Herdt & Boxer, 1996; Russell & Joyner, 2001). קו מחקרי זה מקושר לגישה ההתפתחותית, המבליטה את החשיבות של השלב ההתפתחותי-גילי במעגל החיים של האדם. הוגן (Hogan, 1978) טוען שחיי האדם נעים במסלולים קבועים של תפקידים (לדוגמה מתלמיד בית ספר לעובד, מעובד לפורש מהעבודה), וכי שלבי תפקיד אלו קשורים ותלויים בשינויים ביכולות, בהזדמנויות, בעצמאות ובזכויות המשתנות בהתאם לגיל. כלומר על פי הגישה ההתפתחותית, זהויות והתנסויות של להט"בים מעוצבות על פי השלב ההתפתחותי בחיים הקשור לגיל. על פי גישה זו ההסבר שניתן למצבם של בני נוער להט"בים יהיה קשור בשלב ההתפתחותי (גיל הנעורים) ומאפייניו – היעדר עצמאות מלאה, שלב גיבוש זהות אישית ופגיעות גבוהה יותר, ולא בהבדלים בין-דוריים הקשורים לשינויים חברתיים.

במאמר נבחן איזו גישה מבין השתיים (הגישה הבין-דורית מול הגישה ההתפתחותית) מתארת באופן מיטבי את בני הנוער הלהט"בים בישראל. על ידי ניתוח סקר צרכים מקיף שנערך בקהילת הלהט"בים בשנת 2004, נבחן את קווי הדמיון והשוני בין בני נוער ובוגרים בקהילת הלהט"בים בישראל.

נוער להט"בי וההקשר החברתי הישראלי

ישראל מתוארת כיום כאחת מהמדינות המערביות שבה זכויות מיעוטים מיניים (להט"בים) מעוגנות בחקיקה כחלק מזכויות האזרח הכלליות (Gross, 2001; Harel, 2000, Weishut, 2000). מלבד הזכות לנישואין בין בני אותו המין, מערכות החקיקה, התרבות והבריאות מתייחסות לזכויות להט"בים באופן דומה למקובל ברוב המדינות המערביות. בחלק זה נתאר את ההתפתחויות ההיסטוריות של התנועה לזכויות הלהט"בים בישראל, תוך התייחסות לשני היבטים – מיסוד ארגונים ושירותים והישיגיה של התנועה (לווח 1).

לווח 1: אבני דרך חברתיות-היסטוריות בקהילת הלהט"בים בישראל

תקופה	שנה	אירוע
לפני 1988	1975	ייסוד "האגודה לשמירת זכויות הפרט".
	1987	ייסוד "קל"ף" (קהילה לסבית פמיניסטית).
	1988	ביטול החוק האוסר על משכב זכר; ייסוד "תהל"ה".
שנות התשעים – תקופת "הלבוב"	1993	שינוי מדיניות צה"ל לשירות להט"בים – שלב 1.
	1994	החלטת בית המשפט העליון בנוגע לאפליה במסגרות עבודה.
	1995	פרסום חוברת "נטייה חד-מינית" עלי ידי משרד החינוך.
	1996	ייסוד "התא הגאה" בתנועת מרצ.
	1997	תכנית הטלוויזיה "קלפים פתוחים".
	1998	דנה אינטרנשיונל זוכה בתחרות האירוויזיון; מצעד גאווה ראשון בתל אביב במימון העירייה; אירועי ויגסטוק תל אביב; שינוי מדיניות צה"ל לשירות להט"בים – שלב 2; ייסוד "הבית הפתוח" הירושלמי.
שנות האלפיים – תקופת הנעורים והמשפחה	2000	השוואת גיל קיום יחסי מין בהסכמה בין הטרוסקסואלים להומוסקסואלים (16).
	2001	חבר כנסת להט"בי ראשון; ייסוד "חוש"ן" (חינוך ושינוי); בית משפט לענייני משפחה מאשר הסכם זוגיות בין שתי נשים.
	2002	ייסוד "בית דרור"; ייסוד "ארגון נוער גאה" (אגי).
	2005	פרסום ממצאי מחקר אקלים בית ספרי ראשון; בית משפט למשפחה מאשר אימוץ ילדי אם ביולוגית על ידי בת זוגה.
	2006	פרסום של תכנים הקשורים לנטייה מינית באתר האינטרנט של משרד החינוך; פרסום מחקר אקלים צה"ל ראשון; פרסומת טלוויזיה ראשונה ל"ארגון נוער גאה"; ועדה ראשונה של משרד החינוך לענייני תלמידים להט"בים; בית משפט עליון מורה למשרד הפנים לרשום כנשואים זוגות בני אותו מין שנישאו כחוק בחו"ל.
	2007	הצהרת משרד החינוך על "ארגון נוער גאה" כתנועת נוער רשמית; פרסום "החיים בוורוד" – ספר לימוד ראשון בנושא נוער להט"בי (שילה, 2007); בית המשפט העליון מורה על רישום זוג לסביות כשתי אמהות של ילדיהן (גם אלו שאינם ביולוגיים).
	2009	פיגוע ב"בר-נוער", מועדון "אגודת הלהט"ב".

בתיאור התפתחות זכויות הלהט"בים בישראל, אנשי מחקר ופעילים נוטים להתייחס לתקופה מוקדמת (1948–1988) ומאוחרת (לאחר 1988). שנת 1988 מצוינת כנקודת מפנה, שבה ביטלה הכנסת את החוק האוסר משכב זכר, ובכך פתחה פתח לשינויי חקיקה נוספים המקדמים זכויות להט"בים (Kama, 2000). אנו טוענים כי בשנות האלפיים החלה תקופה חדשה בהיסטוריה החברתית הקשורה לתנועה לזכויות הלהט"בים. בשתי התקופות הראשונות התמקדו הקהילה וארגוניה בקידום המעמד החברתי וקידום זכויות הקשורות לבוגרים להט"בים. בעשור האחרון (משנת 2000), ניתן להבחין במיקוד בנושאים הקשורים לקידום זכויותיהם ומצבם החברתי והאישי של בני נוער ובנושאים הקשורים להרחבת התא המשפחתי.

בתקופה הראשונה (מקום המדינה עד 1988), אשר כונתה על ידי קמה (Kama, 2000) "הארץ הלא נודעת" (terra incognita), חייהם של להט"בים בישראל היו מוסתרים, הן בשל האיסור החוקי על משכב זכר והן בשל הגינות החברתית והתרבותית על יחסים בין בני אותו מין. עם זאת בתקופה זו חלו שינויים ארגוניים משמעותיים; הבולטים שבהם הם ייסוד "האגודה לשמירת זכויות הפרט" בשנת 1975, ובשנת 1987 – ייסודה של "קל"ף" (קהילה לסבית פמיניסטית), אשר סיפקה מענה חברתי ותמיכה לנשים ברוח הפמיניזם ואחוות הנשים (Shalom, 2005). האקלים החברתי והתרבותי בישראל בשנות השבעים והשמונים של המאה העשרים הגביל את יכולת פעילותן של התנועות החברתיות שקמו, והן התמקדו בפעילויות שסייעו להבנייתן כתנועות חברתיות נורמטיביות. כך, "האגודה לשמירת זכויות הפרט" נמנעה מלעסוק בהיבטים הקשורים לטרנסג'נדרים (Walzer, 1999) ולא הציעה פעילויות ותמיכה לבני נוער, וזאת על מנת להימנע מעיסוק בתחומים שנחשבו כעלולים לעורר מחלוקת חברתית (Kama, 2005).

התקופה ההיסטורית-חברתית השנייה (1990–2000), שהחלה לאחר ביטול החוק האוסר על משכב זכר בשנת 1988, מאופיינת בשינוי דרמטי הקשור לקידום זכויות להט"בים ("תקופת הבלבול"). בכנסת עברה סדרת חוקים הקשורים למיעוטים מינניים, אשר מונעים אפליה ומקדמים שוויון (לוח 1). בשנת 1993 שינה צה"ל את מדיניותו בנוגע לגיוס מיעוטים מינניים וקבע כי כל אזרח, ללא קשר לנטייתו המינית, יוכל לשרת בכל תפקיד, לרבות יחידות מובחרות ותפקידים רגישים. בשל מרכזיותו של הצבא בחברה הישראלית (לוי, 2007; Sasson-Levy & Amram Katz, 2007), שינוי מדיניות זה מתואר כאחת ההצלחות המרכזיות של התנועה לזכויות הלהט"בים (Belkin & Levitt, 2000). במהלך תקופה זו נוסדו ארגונים חדשים, כגון: התא הלהט"בי "גאות" במפלגת מרצ (1996), "הבית הפתוח" הירושלמי (1997) ותאי סטודנטים באוניברסיטאות השונות ("העשירון האחר" באוניברסיטה העברית, "קבוצת TQ" בטכניון ו"קבוצת BgAy" באוניברסיטת תל-אביב). בשנת 1998, עשור לאחר ביטול החוק האוסר משכב זכר, החלה עיריית תל אביב לארח את מצעד הגאווה השנתי שנערך בעיר ולתמוך בו. במקביל ניתן להבחין בתקופה זו בניצני פעילות ארגונית וממסדית הקשורה לנוער להט"בי. משרד החינוך הוציא בשנת 1995 חוברת ליועצים חינוכיים

שכותרתה "נטייה חד-מינית", ובה חומר תאורטי ומעשי למורים להתמודדות בכיתות עם סוגיות הקשורות לנטייה מינית. עם זאת, משרד החינוך לא חייב את המורים ובתי הספר להכניס את החוברת לתכנית הלימודים הרשמית (ברנע ולורנץ, 1996). שנתיים לאחר מכן, בצו בית המשפט העליון, שידר משרד החינוך במסגרת הטלוויזיה החינוכית תכנית לבני נוער הקשורה לנוער להט"בי ("קלפ"י" ו"הבית הפתוח"). נוסף על כך, ארגוני הקהילה ("האגודה לשמירת זכויות הפרט", "קל"ף" ו"הבית הפתוח") החלו למסד קבוצות חברתיות לנוער להט"בי שפעילותן התמקדה בערים הגדולות (תל אביב, ירושלים, באר שבע וחיפה). בשל התפתחויות אלו, אנו מכנים את שנות התשעים של המאה העשרים "תקופת הבלבול".

בשונה מהעמדה הרווחת בנוגע לשתי תקופות מרכזיות בהיסטוריה החברתית של קהילת הלהט"בים בישראל, אנו טוענים לקיומה של תקופה שלישית, שהחלה בשנת 2000, ונכנה אותה "תקופת הנעורים והמשפחה" בשל התכנים המרכזיים המאפיינים אותה. בשנת 2001 נוסד "חוש"ן" (חינוך ושינוי), אשר פעילויותיו החינוכיות ממוקדות בשינוי עמדות וסטראוטיפים חברתיים הקשורים לנטייה מינית ולזהות מגדרית בארגונים ממסדיים, כגון: בתי ספר, צה"ל, משטרה ועוד. כיום נחשב הארגון לאחד מארגוני המתנדבים הבולטים בקהילה, והוא זוכה לשיתוף פעולה עם משרדי ממשלה, בעיקר עם משרד החינוך. בשנת 2002 חנכה עיריית תל אביב, בשיתוף עם משרד העבודה והרווחה ו"חסות הנוער", את "בית דרור" – בית מחסה לנוער להט"בי שנזרק מביתו או יצא ממנו על רקע נטייה מינית וזהות מגדרית. באותה שנה הוקם "ארגון נוער גאה", אשר מספק תמיכה וקבוצות חברתיות לאלפי בני נוער וצעירים להט"בים ברחבי הארץ, והוא כיום ארגון המתנדבים הגדול ביותר בישראל. ביחד, מענים אלו מהווים שינוי דרמטי ביחס הקהילה לבני נוער להט"בים ובמענים הניתנים להם, ומתבלטים בהשוואה לשתי התקופות הקודמות. עדות למרכזיותם של ארגונים אלו ניתן למצוא בהיקף פעילותם בשנים האחרונות.¹ הרצח שאירע ב"בר-נוער" באוגוסט 2009 עורר הדים ציבוריים ותקשורתיים, והעלה את נושא הנוער הלהט"בי, מאפייניו וקשייו לתודעה הציבורית בהיקף רחב. הדבר התבטא הן בסיקור התקשורתי הנרחב לנושא, כולל עדויות לקשיים שאותם חווים בני הנוער שנפגעו באירוע בסביבתם המשפחתית והחברתית (לדוגמה ברנובסקי ואדלסון, 2009), והן בהתגייסות הקהילה ומוסדותיה לסיוע לבני הנוער שנפגעו, כמו גם לאלו שלא נפגעו, אך הייתה הערכה כי הם חשופים לקשיים ואולי גם לטרואומה הקשורים לאירוע ולעובדה שכוון כלפי נוער להט"בי (לוי, 2009). דוגמאות אלו מהוות עדות נוספת למרכזיות נושא הנוער בעשור האחרון.

לסיכום, אנו מפרידים בין שלושה דורות בקהילת הלהט"בים בישראל על בסיס הגיל שבו חלים תהליכי גיבוש הנטייה המינית וה"יציאה מהארון" (גיל ההתבגרות): (א) דור

1 על פי דיווחי "חוש"ן" (רב-הון, 2008), בין השנים 2004–2007 חל גידול של 216% במספר ההרצאות הניתנות במסגרות השונות (141 הרצאות שנתיים בממוצע בתקופה המדווחת, לעומת 65 הרצאות בממוצע בעבר). בדומה, "ארגון נוער גאה" הרחיב את פעילותו מ-12 ל-29 קבוצות חברתיות ברחבי הארץ, הכוללות קבוצות בפריפריה הצפונית והדרומית של ישראל (גידול של 242%) (דפני, 2008).

שהתבגר בתקופה שקדמה לביטול החוק האוסר משכב זכר ב-1988; (ב) דור שהתבגר במהלך שנות התשעים של המאה העשרים, "תקופת הבלבול" של קהילת הלהט"בים; (ג) דור שהתבגר לאחר "תקופת הבלבול", כלומר לאחר שנת 2000, שנים המאופיינות בצמיחת ומיקוד מתן המענים לנוער.

השפעת שינויים חברתיים והיסטוריים על זהות להט"בים

הקשר שבין המבנה החברתי והעמדות החברתיות לבין זהות אישית וחברתית מעוגן בתאוריית הזהות (Stryker, 1980; Stryker & Burke, 2000) ובתאוריית הזהות החברתית (Hogg, 1992; Hogg, Terry & White, 1995; Elder, 1995). תאוריות אלו מסבירות כיצד הזהות האישית של האדם היא בבואה של החברה הכללית המתגבשת דרך אינטראקציות ישירות ובלתי ישירות עם אחרים. בעוד תאוריית הזהות טוענת כי רשתות חברתיות הן המשפיעות על המוטיבציה של אנשים לאמץ זהות מסוימת, תאוריית הזהות החברתית מדגישה את הקבוצות החברתיות השונות (המתקיימות בכל סביבה חברתית נתונה) כמשפיעות על הבניית הזהות האישית (לדוגמה מחויבות חברתית ותפקידים חברתיים), ובהמשך – על עמדות והתנהגויות של היחיד (Gecas & Burke, 1995).

בהתייחס לנטייה מינית הומוסקסואלית, האמק טוען כי ההקשר החברתי-תרבותי משמעותי במיוחד להבנת גיבוש הנטייה המינית והצרכים של להט"בים (Hamack, 2005). בעבודתם, קוהלר והאמק (Cohler & Hamack, 2007) מציגים את השינויים שחלו בנרטיבים הקשורים לגיבוש נטייה מינית בקרב בני נוער בארצות הברית לאורך השנים, וטוענים כי ישנה השפעה של הנרטיבים החברתיים הללו על הבניית מצבו וצרכיו של נוער להט"בי. הנרטיב שרווח משנות השבעים של המאה העשרים, שאותו הם מכנים "נרטיב המאבק וההצלחה", התבטא במחקרים ובפעילויות של גופים ארגוניים בקהילת הלהט"בים, אשר הבליטו את ההיבט הגילי של בני הנוער, והתמקדו בהיותם קבוצה החשופה לקשיים המאפיינים את תהליך גיבוש הנטייה המינית (כולל מחקרים שתיארו את המצוקה הרגשית, אחוזי האבדנות הגבוהים והתנהגויות מסכנות ומסוכנות של בני נוער להט"בים, בהשוואה לעמיתיהם ההטרוסקסואלים). נרטיב זה פינה מקומו בעשור האחרון לנרטיב אחר, המתמקד **במסוגלות ובנורמטיביות** של הנוער הלהט"בי. זאת בעקבות אחוזי ה"יציאה מהארון" הגבוהים בגיל צעיר בארצות הברית ועל סמך העובדה שישנם בני נוער וצעירים רבים שהם "מחוץ לארון" בפני משפחותיהם וחבריהם, וחיים בשלמות וללא בעיות רבות עם נטייתם המינית (Savin-Williams, 2005).

השערות

במחקר הנוכחי נעשה שימוש בסקר צרכים שנערך בקהילת הלהט"בים בשנת 2004. חילקנו את המדגם לשלושה דורות, בהסתמך על החלוקה ההיסטורית-חברתית

שתוארה קודם על סמך גיל הנעורים והבגרות הצעירה של המשתתפים (הגיל שבו חל תהליך גיבוש הנטייה המינית): הדור שהתבגרותו חלה בתקופה שלפני 1988, הדור שהתבגרותו חלה בין 1990–2000 והדור שהתבגרותו חלה משנת 2000 ואילך (ראו שיטה). השתמשנו בדיווח עצמי של צרכים כאומדן של זהות, שכן מענה על צרכים או דרישות מאפשר לפרטים תפקוד חברתי טוב יותר בהתאם לזהותם. כלומר הנחנו כי פרטים יגדירו צרכים בהתאם לזהות שלהם (Hogg et al., 1995).

בהתאם לגישה הבין-דורית, שיערנו את ההשערות הבאות: (א) בקרב הדור שהתבגרותו חלה בתקופה שלפני 1988 (טרם ביטול החוק האוסר משכב זכר), מרכיב מרכזי בזהות יהיה קשור לנטייה המינית ולקהילת הלהט"בים יותר מאשר בשני הדורות האחרים. כלומר, משיבים מדור זה יצינו צרכים קהילתיים ותרבותיים הקשורים לקהילת הלהט"בים בשיעור גבוה יותר מאשר משיבים מהדורות הצעירים. לדוגמה, ציפינו למצוא כי בני הדור המבוגר ייטו לציין צרכים, כגון: בית קפה קהילתי, ספרייה קהילתית וייעוץ ותמיכה בנושא נטייה מינית, כחשובים יותר מאשר בני הדורות הצעירים; (ב) בני הדור המבוגר יצינו מענים הקשורים לנשאי HIV כחשובים יותר מבני הדורות הצעירים. הרציונל להשערות אלו על סמך התאוריה הבין-דורית הוא, שאנשים שבמהלך גיבוש נטייתם המינית חיו בתקופה שבה המצב החברתי היה מקבל פחות ובחברה היו מענים מועטים ללהט"בים, כמו גם בתקופה שבה מגפת האיידס הייתה רווחת וגבתה מחיר גבוה בנפש, ייטו לדווח על צרכים הקשורים להיבט הקהילתי והתמיכה; זאת בהשוואה לבני דורות צעירים, אשר תהליך גיבוש נטייתם המינית חל בתקופה של הכרה בנטייה זו וקבלה חברתית גבוהה שלה (Cohler & Hammack, 2007; Savin-Williams, 2005). אישוש השערות אלו יהווה תמיכה בגישה הבין-דורית.

מאידך גיסא, בהתאם לגישה ההתפתחותית, שיערנו כי (א) כל דור ידווח על הצרכים התואמים את גילו ואת המשימות ההתפתחותיות הקשורות לגיבוש הנטייה המינית בגיל זה: משתתפים מדורות צעירים, הנמצאים במהלך תהליך גיבוש נטייתם המינית, ירבו בחשיבותם של מענים, כגון "ייעוץ בנושאים הקשורים ל'ציאה מהארון'" ו"ייעוץ להורי להט"בים", בהשוואה לבני דורות מבוגרים יותר, אשר כבר עברו את תהליך גיבוש הנטייה המינית, וצורכיהם, בהתאם לגילם ולשלב ההתפתחותי שלהם, הם אחרים. האחרונים ידווחו על צרכים ומענים הקשורים בזוגיות ובהקמת משפחה או בהרחבתה; (ב) בני דורות צעירים יותר ייטו לדווח על צרכים ופעילויות הקשורות לאקטיביזם קהילתי, בשל העובדה שבגילים צעירים ישנה נטייה גדולה יותר להשתתפות בפעילויות מסוג זה; זאת משום שלבני נוער ולצעירים יש משאבי זמן ואנרגייה גבוהים יותר (בהיעדר נטל עבודה, זוגיות ומשפחה) (McAdam, 1986).² אישוש השערות אלו יהווה תמיכה בגישה ההתפתחותית.

2. אנו מפרידים בין פעילות התנדבותית, שעולה עם הגיל בהתאם לנגישות ולזמן הפנוי של אנשים בוגרים (Ruiter & De Graaf, 2006), לבין אקטיביזם חברתי (פעולות מחאה והשתתפות בהפגנות), שנמצא בקשר שלילי עם גיל (Schussman & Soule, 2005).

שיטה

נתונים

לבדיקת שאלות המחקר נעשה שימוש בנתוני סקר מקיף בקרב להט"בים בישראל, שנערך על ידי עיריית תל אביב-יפו בשנת 2004. מטרתו המקורית של הסקר הייתה לזהות צרכים אישיים וחברתיים של מיעוטים מיניים בישראל, כשלב מקדים בתכנון הקמת "המרכז הקהילתי הגאה" בתל אביב (פזמוני-לוי, 2005). אחד המאפיינים בסקרים ובמחקרים באוכלוסיית להט"ב הוא הקושי בעריכת מדגם מייצג, דבר העלול להוביל להטיות במדגם ובתוצאות. הטיה מרכזית (המוכרת בספרות המחקר במחקרים הכוללים מיעוטים מיניים) היא שסביר שהמשתתפים יהיו אלו הנוטים לבקר ולבלות במוקדים חברתיים של הקהילה הלהט"בית. על מנת להימנע מהטיות אלו, איסוף הנתונים כלל שני שלבים: בשלב הראשון, נדגמו משתתפים במצעד הגאווה השנתי שנערך בתל אביב (25 ליוני, 2004). לא נערכה פנייה ישירה למשתתפים, ומילוי השאלונים נעשה על ידי אלו שבחרו לגשת לדוכן המחקר שהוצב במיקום מרכזי ולמלא שאלונים ידניים שניתנו להם. בשלב השני הועלה השאלון בגרסת אינטרנט לאתר הרשמי של עיריית תל אביב-יפו והופץ באתרים ופורומים הפונים ללהט"בים. שאלון האינטרנט היה זהה לשאלונים הידניים.

איסוף השאלונים נעשה בין יוני לאוגוסט, 2004. ניתוחי ההשוואה בין שני המדגמים העלו מספר הבדלים: מדגם המצעד כלל נשים, ביסקסואלים, טרנסג'נדרים, משתתפים שהגדירו עצמם "מחוץ לארון" ופעילים בקהילת הלהט"בים רבים יותר מאשר מדגם האינטרנט. לעומת זאת, מדגם האינטרנט כלל משתתפים רבים יותר שהגדירו עצמם כהומואים או לסביות, כרוקים וכאנשים עם מידת קבלת נטייה מינית גבוהה, בהשוואה למדגם המצעד. לא נמצאו הבדלים מובהקים בין המדגמים במשתנה הגיל. שני שלבי איסוף הנתונים אפשרו להקטין את ההטיות של כל מדגם בנפרד ולבסס מדגם מגוון. עם זאת, חשוב לציין כי לא מדובר במדגם מייצג של אוכלוסיית הלהט"בים בישראל. בדומה למחקרים רבים אחרים הבודקים מיעוטים מיניים, גם המדגם הנוכחי מוטה וכולל משתתפים שרובם "מחוץ לארון"; נוסף על כך, סביר כי המשתתפים שמגיעים לאירועים כגון מצעד הגאווה והמשתמשים ברשת האינטרנט, יהיו בני נוער וצעירים.

משתתפים

המדגם כלל 2,853 אנשים, מתוכם 29% נשים. רוב המשתתפים הם יהודים חילונים (91%). תושבי תל אביב במדגם הנוכחי מהווים 48%. רוב המשתתפים הגדירו עצמם "הומואים/לסביות" (81.4%), 9.7% – "ביסקסואלים", 7.5% – "מתלבטים" ו-1.4% הגדירו עצמם "טרנסג'נדרים". לוח 2 מרכז את הנתונים הדמוגרפיים של המדגם.

לוח 2: סטטיסטיקה תיאורית (אחוזים, ממוצעים וסטיות תקן) של המדגם על פי דורות

דור "תקופת הנעורים והמשפחה" (גילאי 14-18)	דור "תקופת הבלבול" (גילאי 19-25)	דור בוגר (נולדו לפני 1979; גיל 26)	כלל המדגם
N	572	1,164	2,853
גיל*	17.07 (.95)	22.05 (1.96)	26.04 (7.77)
אישה	49.79	26.91	28.95
דתיים	11.21	9.01	8.68
בקשר זוגי	18.71	26.12	33.64
מקום מגורים			
תל אביב	24.95	40.42	47.87
גוש דן	37.74	32.87	29.93
אזור מגורים אחר	32.32	26.71	22.20
הגדרה עצמית			
הומו/לסבית	58.15	80.88	81.38
ביסקסואל/ית	21.15	8.90	9.72
טרנסג'נדר	2.20	2.11	1.38
מתלבטים	18.50	8.11	7.52
חשיפת נטייה מינית			
אף לא לאחד	16.08	7.58	7.47
חשיפה חלקית	26.21	19.66	18.09
לכולם	57.71	72.75	74.43
קבלת נטייה מינית*	4.02 (1.17)	4.36 (.88)	4.37 (.93)
קשר לקהילת להט"ב*	2.97 (1.27)	3.1 (1.19)	3.07 (1.21)
מקור נתונים אינטרנט	50.35	53.95	52.90

*ממוצע; בסוגריים – סטיית התקן

כלים**חלוקה לדורות על פי גיל**

מחקרים מצביעים על כך שאבני הדרך הראשונות בגיבוש הנטייה המינית (תחושת השונות, תחילת ההכרה באפשרות שהאדם הוא הומו, לסבית או ביסקסואל) שייכות לשלב גיל ההתבגרות המוקדם, בין הגילים 12–14 (Ashford, Lecroy & Lortie, 2001; D'Augelli, 2006; Savin-Williams, 2005). לפיכך, גיל ההתבגרות המוקדם נקבע כגיל 14. על בסיס החלוקה החברתית-היסטורית שהוצגה במבוא, חולקו המשתתפים על פי הדורות הבאים: (א) משתתפים שגיל ההתבגרות המוקדם שלהם חל בשנה

שקדמה ל-1988, כלומר כל מי שנולד לפני שנת 1979 ($N=1,266$); (ב) משתתפים שגיל התבגרות המוקדם שלהם חל ב"תקופת הבלבול" (1989–1999), כלומר כל מי שנולד בין השנים 1979–1985 ($N=1,164$); (ג) משתתפים שגיל ההתבגרות המוקדם שלהם חל ב"תקופת הנעורים והמשפחה" (משנת 2000 ואילך), כלומר כל מי שנולד בין השנים 1986–1990 ($N=572$).

משתנים תלויים: דיווח עצמי של צרכים והעדפות

המשתנים התלויים בדקו צרכים והעדפות בכל הקשור לשירותים שיסופקו על ידי "המרכז הקהילתי הגאה" הראשון בישראל. למשתתפים הוצגו: (א) רשימה שכללה 11 שירותים חברתיים (לדוגמה: מוקד תמיכה וייעוץ, בית קפה קהילתי, חוגי ספורט, מעון יום לילדים), ומביניהם התבקשו לסמן חמישה שהם הרלוונטיים ביותר עבורם; (ב) רשימה שכללה 11 שירותי תמיכה (לדוגמה: ייעוץ ותמיכה ל"יוצאים מהארון", ייעוץ להורי להט"בים, שירות לקשיש), ומביניהם התבקשו לסמן שלושה שחשוב שיסופקו על ידי המרכז; (ג) רשימה שכללה עשר קבוצות תמיכה וקבוצות חברתיות (לדוגמה: קבוצות נוער, קבוצה לגיל הזהב, קבוצה ל"יוצאים מהארון"), ומביניהם התבקשו לבחור שלוש שהן החשובות להם ביותר; (ד) רשימה של 11 מקומות בילוי (לדוגמה: פאבים, בתי קפה, מפגש ביתי עם חברים, מועדון), ומביניהם התבקשו המשתתפים לסמן את המועדפים עליהם (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת); (ה) המשתתפים נשאלו, מהו טיב האופי של המרכז החדש שיוצג, והם התבקשו לסמן אחת מבין ארבע אפשרויות: "אופי אקטיביסטי/מאבק לזכויות", "אופי קהילתי חברתי", "שילוב של שניהם", "לא יודע/לא בטוח".

מנבאים סוציו-דמוגרפיים

נוסף על בדיקת ההבדלים בין הדורות השונים בדיווח הצרכים וההעדפות, נבדקו גם הבדלים במגדר ("נשים" – 1; "גברים" – 0), מידת דתיות ("מסורת/דת" – 1; "חילוני" – 0) ומקום מגורים ("תל אביב", "גוש דן [פרט לתל אביב]" ו"שאר היישובים", וקטגוריית הבסיס הייתה "תל אביב"³ (לוח 2). במקביל, שלטנו על משתני גיבוש הנטייה המינית והעמדות כלפי קהילת הלהט"בים. בדקנו את הנושאים הבאים: (א) הגדרה עצמית של המשתתף ("הומו", "לסבית", "ביסקסואל/ית", "טרנסג'נדר", "מתלבט/ת", וקטגוריית הבסיס הייתה "הומו/לסבית"); (ב) מידת חשיפת הנטייה המינית ("לכולם", "אף לא לאחד", "חלקית", וקטגוריית הבסיס הייתה "לכולם"); (ג) קבלה עצמית של הנטייה המינית (על פני סולם הנע בין 1 – "נמוכה מאוד" ל-5 – "גבוהה מאוד"); (ד) תחושת שייכות לקהילת הלהט"בים (על פני סולם הנע בין 1 – "נמוכה מאוד" ל-5 – "גבוהה מאוד").

3 קטגוריית הבסיס (או הקטגוריה המושמטת) היא הקטגוריה שאליה אנחנו משווים בכל משתנה. למשל, במקרה של מקום מגורים, אנו משווים את הסיכוי לדיווח על צרכים והעדפות שירותים של תושבי גוש דן לעומת זה של תושבי תל אביב וכן את הסיכוי לדיווח זה של תושבי יישובים אחרים לעומת זה של תושבי תל אביב.

שיטת הניתוח

כיוון שהמשתנים התלויים הם בינאריים (0=לא, 1=כן), ניתוח הנתונים נעשה באמצעות רגרסיה לוגיסטית. המשתנה התלוי הוא הלוגריתמוס של הסיכוי שמשיבים יציינו צורך או יציינו שירות מסוים (Long, 1997).

ממצאים

שירותים חברתיים

יותר ממחצית ממשתתפי המדגם סימנו שירותים אחדים כמייצגים את הצרכים החברתיים והתרבותיים של להט"בים בישראל: בית קפה קהילתי (64%), ספרייה המיועדת לכותרים להט"ביים (61%), מקום מפגש לקבוצות חברתיות (52%) ומרכז ייעוץ ותמיכה (50%). נוסף על כך, המשתתפים ציינו כשירותים חשובים מקום לאקטיביזם חברתי וזכויות (43%), חוגי העשרה (40%), חוגי אמנות (37%), חוגי ספורט (28%), מעון יום, חוגי יוגה וטאי-צ'י וחוגים בנושאי דת (26% כל אחד).

לוח 3 מציג ניתוחי רגרסיה לוגיסטית שבוצעו עבור שישה שירותים (מבין 11 שהוצעו למשתתפים), שבהם שוער, ברמה התאורטית, שיימצא הבדל בין-דורי. למעט מעון יום ומקום לאקטיביזם ולזכויות, לא נמצאו הבדלים מובהקים בין הדורות בציון שירותים חברתיים המשמעותיים עבורם. משתתפים מהדור הצעיר ציינו את שירות מעון היום לילדים כשירות המשמעותי פחות עבורם, בהשוואה לדורות הבוגרים. לעומת זאת, משתתפים אלו ציינו את המרכז כמקום לאקטיביזם ולזכויות כמקום משמעותי עבורם במידה מובהקת, בהשוואה לדור המבוגר ביותר. בדיקת ההבדלים ומידת ההשפעה של משתנים סוציו-דמוגרפיים ומתערבים נוספים (כגון מגדר או מקום מגורים) לא הניבה הבדלים מובהקים או עקיבים (ראו לוח 3).

לוח 3: ממצאי רגרסיה לוגיסטית לבדיקת הקשר בין משתנים בלתי תלויים נבחרים לבין הצורך בשירותים רלוונטיים (N=2,853)

משתנה בלתי תלוי	מרכז ייעוץ ותמיכה	בית קפה קהילתי	ספריית כותרים להט"ביים	מעון יום	מפגש לקבוצות חברתיות	אקטיביזם חברתי וזכויות
	b(se)	b(se)	b(se)	b(se)	b(se)	b(se)
קבוצת דור						
"תקופת הבלבול" (גילאי 19–26)	-.127 (.124)	-.219 (.137)	-.031 (.130)	.424** (.152)	-.151 (.125)	-.146 (.126)
בוגרים (גיל >26)	-.051 (.129)	-.261 (.141)	.096 (.136)	.513** (.156)	.056 (.131)	-.497** (.132)
נשים	-.016 (.094)	.313** (.103)	.160 (.101)	.429** (.103)	-.024 (.095)	-.045 (.095)
דתיים	.038 (.146)	-.230 (.152)	-.257 (.151)	-.156 (.173)	.011 (.147)	-.599** (.157)
בקשר זוגי	.045 (.086)	-.099 (.091)	.170 (.093)	.511** (.096)	-.286** (.087)	.213* (.087)

משתנה בלתי תלוי	מרכז ייעוץ ותמיכה	בית קפה קהילתי	ספריית כותרים להט"בים	מעון יום	מפגש לקבוצות חברתיות	אקטיביזם חברתי וחכיות
	b(se)	b(se)	b(se)	b(se)	b(se)	b(se)
מקום מגורים						
גוש דן	.051 (.094)	.193 (.100)	-.270** (.100)	.044 (.107)	.102 (.095)	.083 (.095)
אזור אחר	-.097 (.106)	.361** (.117)	-.224* (.113)	-.046 (.123)	.228* (.108)	-.054 (.109)
הגדרה עצמית						
ביסקסואל/ ביסקסואלית	-.211 (.145)	-.338* (.153)	-.690** (.147)	-.004 (.167)	-.227 (.146)	-.037 (.148)
טרנסג'נדר	-.156 (.386)	-.747 (.389)	-.500 (.387)	-1.050 (.618)	-.467 (.393)	.213 (.392)
מתלבטים	-.447* (.213)	-.117 (.230)	-1.036** (.219)	.120 (.242)	-.256 (.213)	-.392 (.224)
חשיפת נטייה מינית						
אף לא לאחד	.265 (.204)	.202 (.218)	-.024 (.208)	.201 (.232)	.048 (.203)	.058 (.209)
חשיפה חלקית	.033 (.116)	.156 (.126)	-.078 (.121)	-.092 (.137)	.058 (.117)	-.084 (.119)
קבלת נטייה מינית	-.105 (.054)	.039 (.057)	.069 (.056)	-.011 (.062)	.054 (.054)	.077 (.055)
קשר לקהילת להט"ב	.023 (.034)	.027 (.036)	.055 (.036)	.056 (.039)	.169** (.035)	-.152** (.035)
קבוע	.563*	.410	.300	-1.831**	-.514	-.706*
R ²	.003	.014	.033	.026	.014	.022

*p<.05, **p<.01

הערה: הקטגוריות המושמטות הן: עבור קבוצת דור – "דור תקופת הנעורים והמשפחה, גילאי 14–18"; עבור מקום מגורים – "תל אביב"; עבור הגדרה עצמית – "הומו/לסבית"; עבור חשיפת הנטייה המינית – "לכולם".

שירותי ייעוץ ותמיכה

יותר ממחצית משתתפי המדגם (61%) ציינו כי ייעוץ לאנשים בשלב ה"יציאה מהארון" הוא שירות חשוב. המשתתפים ציינו כחשובים גם שירותי ייעוץ ותמיכה נוספים: ייעוץ להורי להט"בים (43%), ייעוץ משפטי (42%), ייעוץ ותמיכה לנשאי HIV (36%), טיפול ופסיכותרפיה (36%), טיפול זוגי ומשפחתי (18%), ייעוץ להורים להט"בים (18%), ייעוץ רפואי (13%), תמיכה ללהט"בים בגיל הזהב (11%) וייעוץ כלכלי (9%).

לוח 4 מציג ניתוחי רגרסיה לוגיסטית שנערכו, ובהם שירותי תמיכה וייעוץ שצוינו כחשובים קודדו 1, והאחרים קודדו 0. הממצאים מצביעים על מספר הבדלים בין-דוריים: משתתפים בגילים צעירים יותר ציינו שירותי תמיכה וייעוץ ל"יוצאים מהארון" וייעוץ להורי להט"בים כמשמעותיים בהשוואה לדורות הבוגרים יותר. בניגוד להשערת הגישה הבין-דורית, משתתפים שגדלו בתקופה שבה מגפת האיידס הכתה וגבתה קרבנות רבים, ירבו בחשיבות שירותים לנשאים יותר מאשר הדורות הצעירים יותר, לא נמצאו הבדלים בין הדורות ביחס לשירות זה. יותר מכך, כיוון האפקט הוא הפוך מהמשוער.

לוח 4: ממצאי ניתוח רגרסיה לוגיסטית לבדיקת הקשר בין משתנים בלתי תלויים נבחרים לבין החשיבות בשירותי תמיכה (N=2,853)

ייעוץ רפואי	ייעוץ משפטי	תמיכה לקשישים	ייעוץ למתמודדים עם HIV להט"בים	ייעוץ ל"יוצאים מהארון"	משתנה בלתי תלוי
b(se)	b(se)	b(se)	b(se)	b(se)	
קבוצת דור					
.106 (.189)	.384** (.131)	-.095 (.241)	-.022 (.125)	-.028 (.127)	תקופת הבלבוב (גילאי 19–26)
.065 (.197)	.403** (.135)	.424 (.237)	-.484** (.131)	-.239 (.133)	בוגרים (גיל >26)
-.586** (.153)	.353** (.096)	-.444** (.165)	-.153 (.096)	-.492** (.100)	נשים
-.348 (.235)	-.296 (.156)	-.271 (.275)	.275 (.148)	-.027 (.151)	דתיים
.075 (.126)	.299** (.087)	.187 (.132)	-.127 (.088)	-.306** (.090)	בקשר זוגי
מקום מגורים					
.061 (.138)	-.028 (.096)	-.271 (.153)	.242* (.095)	-.168 (.098)	גוש דן
.045 (.158)	-.127 (.110)	-.472* (.194)	.268* (.108)	-.012 (.110)	אזור אחר
הגדרה עצמית					
-.006 (.222)	-.217 (.151)	-.270 (.300)	-.224 (.147)	.366* (.148)	ביסקסואל/ביסקסואלית
1.319** (.423)	-.480 (.417)	.794 (.560)	-.930* (.426)	.052 (.396)	טרנסג'נדר
-.056 (.326)	-.582* (.241)	-.299 (.504)	-.230 (.215)	.458* (.215)	מתלבטים
חשיפת נטייה מינית					
.100 (.296)	-.462* (.225)	-.038 (.390)	-.071 (.206)	-.319 (.208)	אף לא אחד
.035 (.170)	-.177 (.120)	-.833** (.254)	-.041 (.118)	-.253* (.120)	חשיפה חלקית
-.047 (.078)	.095 (.056)	.156 (.100)	.040 (.054)	.011 (.055)	קבלת נטייה מינית
.041 (.050)	.037 (.035)	.045 (.054)	.041 (.035)	-.070* (.035)	קשר לקהילת להט"ב
-1.780**	-1.105**	-2.768	-.305	.156	קבוע
.013	.031	.051	.019	.018	R ²

*p<.05, **p<.01

הערה: הקטגוריות המושמטות הן: עבור קבוצת דור – "דור תקופת הנעורים והמשפחה, גילאי 14–18"; עבור מקום מגורים – "תל אביב"; עבור הגדרה עצמית – "הומו/לסבית"; עבור חשיפת הנטייה המינית – "לכולם".

קבוצות תמיכה וחברה

מחצית ממשותפי המדגם (51%) ציינו קבוצות חברתיות לנוער כשירות חשוב. כמו כן, ציינו המשתתפים קבוצות נוספות כמשמעותיות: קבוצות לאנשים בשלב ה"ציאה

מהארון" (40%), קבוצות להורי להט"בים (39%), קבוצות לנשאי HIV (34%), קבוצות לגילאי 30+ (27%), קבוצות לרווקים או רווקות (23%), קבוצות להורים להט"בים (21%), קבוצות לאקטיביזם פוליטי וחברתי (18%) וקבוצות לגיל הזהב (17%).

לוח 5 מציג ניתוחי רגרסיה לוגיסטית שנערכו, ובהם קבוצות תמיכה וקבוצות חברתיות שצינו כחשובות קודדו 1, והאחרות קודדו 0. ניתן לראות מספר הבדלים בין-דוריים: משתתפים מגילים צעירים יותר ציינו קבוצות לנוער, קבוצות לנשאי HIV וקבוצות לאנשים בשלב ה"יציאה מהארון" כמשמעותיות, בהשוואה למשתתפים מדורות בוגרים יותר. בהתאמה, משתתפים מגילים צעירים ציינו קבוצות להורי להט"בים וקבוצות לגיל הזהב כמשמעותיות פחות, בהשוואה למשתתפים מהדורות הבוגרים.

לוח 5: ממצאי ניתוח רגרסיה לוגיסטית לבדיקת הקשר בין משתנים בלתי תלויים נבחרים לבין החשיבות של קבוצות חברתיות ותמיכה (N=2,853)

משתנה בלתי תלוי	קבוצות ליוצאים מהארון	קבוצות לנשאי HIV	קבוצות להורי להט"בים	קבוצות לגיל הזהב	קבוצות לנוער	קבוצות להורים בלתי תלויים
	b(se)	b(se)	b(se)	b(se)	b(se)	b(se)
קבוצת דור						
תקופת הבלבול (גילאי 19-26)	.145 (.126)	.029 (.130)	.198 (.125)	.196 (.199)	-1.624** (.166)	.642** (.187)
בוגרים (גיל >26)	-.387** (.132)	-.362** (.137)	-.408** (.132)	.499* (.199)	-2.325** (.171)	1.026** (.188)
נשים	-.160 (.098)	-.298** (.101)	.324** (.096)	-.238 (.131)	-.275** (.102)	.830** (.111)
דתיים	.137 (.150)	-.094 (.158)	.066 (.150)	-.162 (.220)	-.035 (.158)	.076 (.188)
בקשר זוגי	-.131 (.090)	-.034 (.091)	.195* (.089)	.192 (.111)	-.200* (.091)	.764** (.103)
מקום מגורים						
גוש דן	.157 (.097)	-.240* (.101)	.269** (.096)	-.279* (.126)	-.004 (.100)	.019 (.118)
אזור אחר	.116 (.109)	.051 (.111)	.288** (.108)	-.484** (.155)	.146 (.115)	-.029 (.136)
הגדרה עצמית						
ביסקסואל/ביסקסואלית	.018 (.147)	.331* (.153)	-.363* (.151)	-.526* (.252)	.179 (.160)	-.757** (.224)
טרנסג'נדר	-.459 (.406)	.233 (.398)	-.079 (.387)	-.240 (.624)	.194 (.422)	-.795 (.623)
מתלבטים	.018 (.214)	.481 (.225)	-.388 (.219)	-.214 (.385)	.619* (.249)	-.220 (.295)
חשיפת נטייה מינית						
אף לא לאחד	.594** (.206)	-.768** (.228)	-.120 (.209)	-.020 (.337)	.390 (.227)	-.165 (.288)
חשיפה חלקית	.472** (.117)	-.540** (.128)	.037 (.119)	-.313 (.180)	-.030 (.125)	-.276 (.160)
קבלת נטייה מינית	-.049 (.054)	.037 (.058)	-.025 (.055)	.272** (.085)	.125* (.058)	-.031 (.070)
קשר לקהילת להט"ב	-.017 (.035)	-.045 (.036)	.009 (.035)	.101* (.046)	.048 (.036)	.042 (.043)

משתנה בלתי תלוי	קבוצות ליוצאים קבוצות להט"בים HIV	קבוצות להט"בים להט"בים	קבוצות לגיל הזהב	קבוצות נוער	קבוצות להט"ב שהם הורים
b(se)	b(se)	b(se)	b(se)	b(se)	b(se)
קבוע	-0.087	-0.276	-0.432	-3.151**	1.198**
R ²	.031	.018	.025	.049	.081

* $p < .05$, ** $p < .01$

הערה: הקטגוריות המושמטות הן: עבור קבוצת דור – "דור תקופת הנעורים והמשפחה, גילאי 14–18"; עבור מקום מגורים – "תל אביב"; עבור הגדרה עצמית – "הומו/לסבית"; עבור חשיפת הנטייה המינית – "לכולם".

השפעת המשתנים הסוציו-דמוגרפיים והמשתנים המתערבים, כפי שהם מוצגים בלוחות 4 ו-5, מספקת נתונים נוספים על אודות הקשר שבין הצרכים המדווחים לזהות ולנטייה המינית של המשתתפים; הבדלים מובהקים בין גברים לבין נשים נמצאו במענה לשירותים הבאים: ייעוץ משפטי, קבוצות להט"בים וקבוצות להורים להט"בים, שירותים שנשים מעוניינות בהם יותר מגברים. בשאר השירותים לא נמצאו הבדלים על בסיס מגדר. משתתפים הגרים מחוץ למחוז דן ציינו קבוצות להט"בים כחשובות, בהשוואה למשתתפים הגרים באזור זה. משתתפים הגרים בתל אביב ציינו קבוצות לגיל הזהב כחשובות, בהשוואה למשתתפים הגרים באזורים אחרים. היות המשתתף "מחוץ לארון" נמצא קשור בקשר חיובי לציון חשיבות קבוצות לנשאי HIV, אך נמצא בקשר שלילי עם הצורך בקבוצות ל"יוצאים מהארון".

דיון

עד כה, המחקר בתחום נוער להט"בי וגייבוס הנטייה והזהות המינית מבוסס ברובו על מחקרים שנערכו בארצות הברית או בחברות דומות, ויש בו ייצוג מועט למחקרים מחברות וממדינות אחרות. השימוש במדגם ישראלי גדול מהווה חידוש והזדמנות לבחינת מודלים מתחרים להבנת מצבו של נוער להט"בי בחברה הישראלית. במחקר הנוכחי, העמדנו למבחן את התאוריות ההתפתחותיות והבין-דורית כמסבירות את מצבו של נוער להט"בי ואת צרכיו.

ממצאי מחקרנו מצביעים על כך שבהיבטים רבים, בני דורות שונים בישראל חולקים את אותם צרכים ומדווחים על מענים דומים המשמעותיים להם. משתתפים משלושת הדורות שנבדקו, ללא הבדל, ציינו שירותי ייעוץ ותמיכה, בית קפה קהילתי וספרייה בעלת כותרים להט"ביים כמענים החשובים להם בהקמת מרכז קהילתי לקהילת להט"ב.

עם זאת, הממצאים מצביעים על מספר הבדלים מובהקים בין קבוצות הגיל שנבדקו: משתתפים צעירים ציינו קבוצות להט"בים וקבוצות ל"יוצאים מהארון" כמשמעותיות וחשובות עבורם יותר מאשר מבוגרים. ממצאים אלו מצביעים על כך שמשתתפים בגיל הנעורים ובגיל הבגרות הצעירה עדיין חווים את ה"יציאה מהארון" בכלל ובפני המשפחה בפרט, כמשמעותית וכגורם לחץ שיש לסייע בו לא רק להם, אלא

גם להוריהם. נוסף על כך, משתתפים צעירים (בהשוואה למבוגרים) נטו לציין פעילות אקטיביסטית וקהליתית כמשמעותית עבורם יותר מאשר מבוגרים. ממצאים אלו מאששים את התאוריה ההתפתחותית לגיבוש הנטייה המינית ולצורכי הנוער להט"בי ומדגישים את העובדה שבני הנוער הם בעלי צרכים הקשורים לשלב ההתפתחותי שלהם, והם מגיבים וזקוקים למענים הקשורים לשלב זה – גיבוש הנטייה המינית, ה"ציאה מהארון" וסיוע להוריהם בהתמודדות עם "ציאתם מהארון" והיותם להט"בים.

נראה כי פרק הזמן שעבר מאז החלו בישראל השינויים החברתיים הקשורים למיעוטים מיניים הוא בעל חשיבות בהיבטים של הצרכים, ההתנסויות והמצב של נוער להט"בי בישראל. ייתכן שלהשפעת התהליכים המקרו-חברתיים על הצרכים ועל גיבוש הנטייה המינית של היחיד דרוש זמן רב יותר. אמנם העובדים עם נוער להט"בי יכולים לזהות גם כיום מגמות של שינוי, כגון אלו שעליהן מצביע סבין-ויליאמס בעבודותיו: גיוון בהגדרה העצמית של נוער להט"בי (הכולל הגדרות זהות עצמית חדשות, כמו "קוויר" או "פאן-סקסואל") וכן אחוזים הולכים וגדלים של נוער להט"בי המדווחים על מידת קבלה משפחתית וחברתית גבוהה(שילה, 2009). עם זאת, נראה כי עדיין קיימים צרכים ייחודיים לנוער להט"בי בישראל, כפי שמראה המחקר הנוכחי, וכפי שהראו מחקרים שנערכו על מצבם והתנסויותיהם של בני נוער במסגרת בית הספר ובמהלך שירותם בצה"ל, ואשר הצביעו על אחוזים גבוהים של התעמרות והתעללות על רקע נטייה מינית (שילה, פזמוני-לוי, קמה, לביא ופנחסי, 2006; Pizmony-Levy, Kama, Shilo & Lavi, 2009). אף שהמחקר נערך בשנת 2004 ולכאורה אינו משקף שינויים שחלו בהיבטים החברתיים הקשורים לנוער להט"בי בשבע השנים האחרונות, הפיגוע ב"בר נוער", שאירע בקיץ 2009, חשף את הציבור הכללי לסיפורים קשים של אי-קבלת בני נוער להטב"ם על ידי משפחותיהם ולקשיים ייחודיים לבני נוער להט"בים ה"יוצאים מהארון". אף על פי שהפיגוע והשלכותיו טרם נחקרו, הם יכולים להעיד כי נכון לכתובת שורות אלו, מצבם של בני נוער שהם מיעוטים מיניים, בניגוד לטענתה של התיאוריה הבין-דורית, עדיין רחוק מלהיות זהה לזה של עמיתיהם ההטרוסקסואלים. בנתחם את השינויים שחלו בנרטיבים הקשורים לנוער להט"בי בארצות הברית, קוהלר והאמק (Cohler & Hammack, 2007) מציגים עשרות שנים של עיסוק חברתי ומחקרי בנושאים הקשורים לנוער זה. ניתן לשער שמרכיב הזמן ההיסטורי והחברתי תורם משמעותית לשינויים שמתארים הכותבים. נוסף על שינויים בחקיקה וביחס החברתי ללהט"בים, החוקרים מדגישים את גוף הידע הנרחב הקשור למצבם והתנסויותיהם של מיעוטים מיניים בכלל ובני נוער בפרט, שנצבר במחקר ובתיאוריה בארצות הברית. ידע חדש ואתו היבטים תאורטיים חדשים יכולים להתפתח על ציר זמן הכולל לא רק שינויים חברתיים ותרבותיים הקשורים ללהט"בים, אלא גם צבירת ידע על בסיס נתונים וקיומם של מחקרים לאורך זמן. המחקר על אודות נוער להט"בי בישראל, כמו גם המענים הייחודיים לנוער זה, נמצאים עדיין בתחילת דרכם. ייתכן שבעתיד נוכל למצוא ולזהות גם בישראל צרכים ומאפיינים של נוער להט"בי הדומים לאלו של הגישה הבין-דורית, שמוצגת בשנים האחרונות כמאפיינת את מצבם והתנסויותיהם של בני נוער שהם מיעוטים מיניים.

כמו כן, ייתכן שקיימת השפעה של ההיבט התרבותי והמבנה החברתי על הממצאים. ההקשר החברתי הישראלי, המאופיין ברמת חשיבות גבוהה של ערכי המשפחה וערכים צבאיים-גבריים, גורם לכך שגיבוש הנטייה המינית בישראל מאופיין בחוסר אחדות ובהיעדר כיוון מובהק. ייתכן שהשירות הצבאי, שכיום אינו מגביל להט"בים משירות בכל תפקיד ודרגה, מאט את תהליך גיבוש הנטייה המינית: מחקר שנערך בקרב להט"בים המשרתים בצבא מצא כי אף שרוב הצעירים לפני גיוס "נמצאים מחוץ לארון" בפני משפחתם וחבריהם, הם "נכנסים לארון" בתחילת שירותם הצבאי ומסתירים את נטייתם המינית מחבריהם לשירות ומפקדיהם (שילה, פזמוני-לוי, קמה, לביא ופנחס, 2006). עובדה זו מצביעה על כך שתהליך ה"יציאה מהארון" (שמבחינת אבני הדרך המשמעותיות – גיל "היציאה מהארון", גיל הזוגיות הראשונה ועוד, תואם לאבני הדרך שנמצאו בארצות מערביות אחרות), מואט בהתגייסותם של הצעירים. עובדה זו יוצרת פער של שנתיים עד שלוש שנים בתהליך גיבוש הנטייה המינית, וייתכן שהדבר משפיע על העובדה שבני נוער וצעירים מדווחים על מענים דומים לאלו של דורות בוגרים יותר.

אף שסקר הצרכים הקהילתי שבו נעשה שימוש במחקר הנוכחי מספק מקור טוב להשוואה בין-דורית, קיימות למחקר מספר מגבלות, שבעטיין יש להיזהר מהכללת הממצאים: (א) המדגם כלל להט"בים בלבד, ולכן לא התאפשרה השוואה בין נוער להט"בי להטרסקסואלי; (ב) הכלי שבו נעשה שימוש למדידת גיבוש הנטייה המינית אינו רגיש כמו כלים רווחים אחרים. הדבר מתבטא בערכי R^2 נמוכים שנמצאו עבור מדד זה בניתוחים השונים; (ג) הסקר שהיווה מקור לנתוני המחקר הנוכחי אינו מאפשר בדיקה לאורך זמן, ובהתאם – אינו מאפשר בדיקת שינויים (בצרכים ובהגדרת הזהות העצמית) עבור משתתפים לאורך זמן; (ד) כפי שצוין, המחקר הנוכחי התבסס על סקר צרכים שנערך בשנת 2004, כך שהוא משקף את הצרכים של נוער להט"בי בתקופה שבה נערך, אך לא את השינויים החברתיים והתרבותיים שחלו בשנים האחרונות. חשוב לציין כי למרות הניסיון להפריד בין שתי הגישות – ההתפתחותית והבין-דורית, סביר כי לשתייהן יש השפעה על מצבם ועל צורכיהם של בני הנוער. כיוון שמדובר בתהליכים היכולים להשפיע זה על זה, קשה (ואף בלתי אפשרי) לבדוד כל אחד בנפרד ולבדוק אותו מחקרית. ואמנם גם המחקר הנוכחי מצא השפעות שניתן לסווגן כהבדלים בין-דוריים. עם זאת, הצרכים המהותיים של משתתפי המחקר תואמים יותר את השלב ההתפתחותי שבו הם נמצאים מאשר שינויים חברתיים ובין-דוריים. ממצאי המחקר יכולים להוות בסיס למחקרים עתידיים אשר ישוו צרכים של להט"בים (ובכללם נוער) בין חברות ותרבויות שונות. כמו כן, מחקר המשך בישראל, שיהווה מחקר הערכה אשר ישלים את סקר הצרכים שתואר כאן, יוכל לבחון את פעילותו של "המרכז הגאה" שהוקם ואת מידת סיפוק הצרכים של דורות שונים בקהילה הלהט"בים בישראל על ידי פעילויות המרכז.

למרות מגבלות אלו, המחקר הנוכחי תורם להבנת והבניית צורכיהם של בני הנוער והצעירים בישראל. ניכר כי נושא ה"יציאה מהארון" ותגובות המשפחה (במיוחד ההורים) חשובים לנוער הלהט"בי הישראלי, ורובו חש כי הוא זקוק לתמיכה ולסיוע

בסוגיות אלו. ממצאי המחקר הנוכחי יכולים לסייע בגיבוש והרחבת מענים לנוער. כמו כן, המחקר תורם ברמה התאורטית להבנת התהליכים המקרו-חברתיים הקשורים לקהילת הלהט"בים ולמידת השפעתם של אלו על גיבוש הזהות האישית הקשורה לנטייה המינית. הממצאים על אודות נוער להט"בי בישראל מעלים את האפשרות שאימוץ קהילת של זהות חברתית הוא רב-ממדי ותלוי הקשר חברתי ותרבותי (של זמן ומקום). ממצאי המחקר תורמים להבנת הקשר שבין השינויים החברתיים הבין-דוריים לבין הצרכים של נוער להט"בי. למרות הדעה הרווחת, שלפיה כיום מצבו של נוער להט"בי טוב יותר וקל יותר בהיבטים הקשורים לגיבוש נטייתם המינית, ממצאי המחקר מצביעים על כך שהצרכים של בני הנוער נשארים נאמנים לשלב ההתפתחותי שבו הם נמצאים, קרי היותם בגיל ההתבגרות. חשוב שקובעי המדיניות ואנשי טיפול יהיו ערים לעובדה זו. "יציאה מהארון" בגיל צעיר, לדוגמה, יכולה לסייע לנוער או לנוער ברמה האישית, אולם כיוון שהשלב ההתפתחותי של גיל ההתבגרות מאופיין בחיפוש זהות ובתהליך של עצמאות הולכת ונרכשת, עובדות אלו עלולות להציב בפני בני הנוער אתגרים וקשיים האופייניים לגילם.

מקורות

- ברנובסקי, י' ואדלסון ד' (3 באוגוסט, 2009). 80% מבני הנוער הגאה חשופים לתקיפות. **ידיעות אחרונות**.
- ברנע, ח' ולורנץ, ד' (1996). **נטייה חד-מינית (הומוסקסואליות ולסביות)**. ירושלים: משרד החינוך.
- דפני, א' (15 ינואר, 2008). **נתונים על מספר קבוצות ארגון נוער גאה**. תקשורת אישית.
- לוי, י' (2007). **מצב העם לצבא הפריפריות**. ירושלים: כרמל.
- פזמוני-לוי, א' (2005). **מרכז קהילתי גאה בעיריית תל אביב יפו: ממצאי סקר צרכים ראשון**. תל אביב: עיריית תל אביב-יפו.
- רב-הון, י' (20 ינואר, 2008). **נתונים על הרצאות חושף**. תקשורת אישית.
- שילה, ג', פזמוני-לוי, א', קמה, ע', לביא, ש' ופנחסי, ב' (2006). **גאים במדים: מצבם של חיילים וחיילות הומואים ולסביות בצה"ל: דו"ח מחקר**. תל אביב: ארגון הנוער הגאה.
- שילה, ג' (2007). **החיים בוורוד: בני נוער וצעירים הומואים, לסביות, ביסקסואלים וטרנסג'נדרים**. תל אביב: רסלינג.
- שילה, ג' (2009). עמדותיהם של סטודנטים לעבודה סוציאלית כלפי הומוסקסואליות. **חברה ורווחה**, כט(4), 481–455.
- Armstrong, E. A., & Bernstein, M. (2008). Culture, power, and institutions: A multiinstitutional politics approach to social movements. *Sociological Theory*, 26(1), 74–99.
- Ashford, J. B., Lecroy, C., & Lortie, K. L. (2001). *Human behavior in the social environment: A multidimensional perspective* (2nd ed.). Belmont, CA: Wadsworth Thompson Learning.
- Belkin, A., & Levitt, M. (2000). Homosexuality and the Israel Defense Forces: Did lifting the gay ban undermine military performance? *Armed Forces and Society*, 27(4), 541–565.
- Cohler, J. C., & Hammack, P. L. (2007). The psychological world of the gay teenager: Social change, narrative, and "normality". *Journal of Youth Adolescence*, 36(1), 47–59.

- D'Augelli, A. R. (2006). Developmental and contextual factors and mental health among lesbian, gay, and bisexual youths. In A. M. Omoto & H. S. Kurtzman (Eds.), *Sexual orientation and mental health* (pp. 37–53). Washington DC: American Psychological Association.
- Elder, G., Jr. (1995). The life course paradigm: Social change and individual development. In P. Moen, G. H. Elder Jr. & K. Lüscher (Eds.), *Examining lives in context: Perspectives on the ecology of human development* (pp. 101–139). Washington: APA Press.
- Frank, D., & Mcneaney, E. (1999). The individualization of society and the liberalization of state policies on same-sex sexual relations, 1984–1995. *Social forces*, 77(3), 911–943.
- Gecas, V., & Burke, P. J. (1995). Self and identity. In K. S. Cook, G. A. Fine & J. S. House (Eds.), *Sociological perspectives on social psychology* (pp. 41–67). Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.
- Gross, A. M. (2001). Challenges to compulsory heterosexuality: Recognition and non-recognition of same-sex couples in Israeli law. In R. Wintemute & M. Andenaes (Eds.), *Legal recognition of same-sex partnerships: A study of national, European and international law* (pp. 391–414). Oxford: Hart.
- Hammack, P. L. (2005). The life course development of human sexual orientation: An integrative paradigm. *Human Development*, 48, 187–209.
- Harel, A. (2000). The rise and fall of the Israeli gay legal revolution. *Columbia Human Rights Law Review*, 31(2), 443–471.
- Herd, G., & Boxer, A. (1996). *Children of Horizon: How gay and lesbian teens are leading a new way out of the closet*. Boston: Beacon.
- Hogan, D. P. (1978). The variable order of events in the life course. *American Sociological Review*, 43(4), 573–586.
- Hogg, M. A. (1992). *The social psychology of group cohesiveness: From attraction to social identity*. London: Harvester/Wheatsheaf.
- Hogg, M. A., Terry, D. J., & White, K. M. (1995). A tale of two theories: A critical comparison of identity theory with social identity theory. *Social Psychology Quarterly*, 58(4), 255–269.
- Kama, A. (2000). From terra incognita to terra firma: The logbook of the voyage of gay men's community into the Israeli public sphere. *Journal of Homosexuality*, 38(4), 133–162.
- Kama, A. (2005). LGBT Youth in Israel. In J. T. Sears (Ed.), *Youth, education, and sexualities: An international encyclopedia* (pp. 453–457). Westport, CT: Greenwood.
- Long, J. S. (1997). *Regression models for categorical and limited dependent variables*. Thousand Oaks, CA: Sage publication.
- Mannheim, K. (1952). The problem of generations. In idem (Ed.), *Essays on the sociology of knowledge* (pp. 276–322). London: RKP.
- McAdam, D. (1986) Recruitment to high risk activism: The case of Freedom Summer. *American Journal of Sociology*, 92(1), 64–90.

- Pizmony-Levy, O., Kama, A., Shilo, G., & Lavi, S. (2009). "Do my teachers care I'm gay": Israeli les-bi-gay school students' experiences at their schools. *Journal of Gay and Lesbian Issues in Education*, 5(2), 33–62.
- Ruiter, S., & De Graaf, N. R. (2006). National context, religiosity, and volunteering: Results from 53 countries. *American Sociological Review*, 71(2), 191–210.
- Russell, S. T., & Joiner, K. (2001). Adolescent sexual orientation and suicide risk: Evidence from a national study. *American Journal of Public Health*, 91, 907–914.
- Sasson-Levy, O., & Amram-Katz, S. (2007). Gender integration in Israeli officer training: Degendering and regendering the military. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 33(1), 105–135.
- Savin-Williams, R. C. (2005). *The new gay teenager*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Shalom, H. (2005). The story of CLaF: The community of lesbian feminists. In C. Frankfort-Nachmias & E. Shadmi (Eds.), *Sappho in the Holy Land* (pp. 39–63). New York: State University of New York Press.
- Schussman, A., & Soule, S. A. (2005). Process and protest: Accounting for individual protest participation. *Social Forces*, 84(2), 1083–1108.
- Stryker, S. (1980). *Symbolic interactionism: A social structural version*. Menlo Park, CA: Benjamin Cummings.
- Stryker, S., & Burke, P. J. (2000). The past, present, and future of an identity theory. *Social Psychology Quarterly*, 63, 284–297.
- Walzer, L. (1999). *Between Sodom and Eden: A gay journey through today changing Israel*. New York: Columbia University Press.
- Weishut, D. J. N. (2000). Attitudes toward homosexuality: An overview study. *Israel Journal of Psychiatry and Related Sciences*, 37, 308–319.